

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ontvangen 20 juni 1974)

Nr. 5

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de
zittingen 1972 en 1972-1973)

In het voorlopig verslag worden enige vragen gesteld met betrekking tot het gebruik van de rechtsvorm van de commanditaire vennootschap op aandelen in de andere lid-staten van de Europese Gemeenschap. Naar aanleiding daarvan heeft de eerste ondergetekende inlichtingen laten inwinnen waaraan de volgende gegevens kunnen worden ontleend:

In *Frankrijk* wordt de c.v.o.a. als niet populair gekwalificeerd. De schattingen van het aantal nog bestaande c.v.o.a.'s lopen uiteen; genoemd wordt een aantal van 400, maar volgens andere bron zou het aantal reeds aanmerkelijk geringer zijn (ter vergelijking zij opgemerkt dat het aantal sociétés à responsabilité limitée wordt geschat op pl.m. 200 000 en dat van de sociétés anonymes op pl.m. 85 000). Het schijnt nauwelijks meer voor te komen dat nog een nieuwe c.v.o.a. wordt opgericht. In *Italië* waren van de op 31 januari 1973 geregistreerd staande 45 337 vennootschappen op aandelen 15 (of minder) commanditaire vennootschappen op aandelen; van deze laatste rechtsvorm is van oudsher een schaars gebruik gemaakt en het toch al geringe bestand aan c.v.o.a.'s is geleidelijk aan het afnemen. In *Duitsland* bestonden op 31 mei 1973 vierendertig c.v.o.a.'s. In *België* bedroeg het aantal commanditaire vennootschappen op aandelen op 1 januari 1972 twintig. Over het aantal in *Luxemburg* geregistreerde c.v.o.a.'s staan geen exacte gegevens ter beschikking; volgens een opgave in de literatuur zouden echter in Luxemburg geen c.v.o.a.'s meer bestaan. Het recht van het *Verenigd Koninkrijk* kent de c.v.o.a. als zodanig niet. Wel kent section 202 van de Companies Act 1948 voor limited companies de mogelijkheid dat bestuurders door een voorziening in de akte van oprichting onbeperkt aansprakelijk worden gesteld – waardoor een constructie ontstaat, min of meer vergelijkbaar met die van de c.v.o.a. – doch van deze mogelijkheid wordt in de praktijk geen of vrijwel geen gebruik gemaakt. Het recht van *Ierland* kent geen rechtsvorm, vergelijkbaar met de c.v.o.a. In *Denemarken* bestaat nog één c.v.o.a.

Omtrent de hoofdpunten waarop de regeling van de c.v.o.a. in de andere landen afwijkt van die van (de in die landen bestaande equivalenten van) de n.v. en b.v. kan het volgende worden medegedeeld:

Frankrijk: Naar Frans recht zijn de rechtsregels betreffende de société anonyme (en die betreffende de société en commandite simple) toepasselijk voorzover zij verenigbaar zijn met de bijzondere bepalingen omtrent de c.v.o.a. Er zijn twee soorten vennoten, de commandités (die in feite steeds tevens de leiding hebben bij de uitoefening van het bedrijf) en de commanditaires (aandeelhouders). De commandités zijn onbeperkt en hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van de vennootschap, dit in tegenstelling tot de bestuurders van de société anonyme en de société à responsabilité limitée, die in beginsel niet aansprakelijk zijn. De commanditaires zijn, evenals aandeelhouders van de société anonyme en de société à responsabilité limitée, niet aansprakelijk voor de schulden van de vennootschap; schulden kunnen alleen op hun inbreng verhaald worden. Daarnaast verschilt de regeling van de c.v.o.a. nog op een aantal verspreide punten van die van de société anonyme (bijvoorbeeld ontbreken van het vereiste

dat het bestuur uit drie personen bestaat; statutenwijzigingen alleen bij unaniem besluit van alle commandités, tenzij de statuten zelf anders bepalen).

Italië: De c.v.o.a. kent beherende vennoten die onbeperkt en hoofdelijk aansprakelijk zijn, en stille vennoten (aandeelhouders) die niet meer dan hun inbreng riskeren. De regeling van de commanditaire vennootschap op aandelen wijkt in belangrijke mate af van die van de vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. De regeling van de c.v.o.a. wijkt daarentegen maar op enige punten af van die van de (gewone) vennootschap op aandelen (società per azioni). Artikel 2464 van het Italiaanse B.W. bepaalt dat c.v.o.a.'s aan dezelfde regels zijn onderworpen als de (gewone) vennootschap op aandelen voorzover die regels verenigbaar zijn met de speciaal voor de c.v.o.a. geldende bepalingen. Verschillen tussen de c.v.o.a. en de (gewone) vennootschap op aandelen zijn, behalve de aansprakelijkheid van de beherende vennoten, onder meer de volgende: de beherende vennoten zijn, anders dan de bestuurders in de (gewone) vennootschap op aandelen, niet verplicht tot het stellen van zekerheid; wanneer een beherend vennoot moet worden vervangen moet de benoeming nadat deze door de vergadering van aandeelhouders is verricht door de overige beherende vennoten (indien die er zijn) worden goedgekeurd; bij statutenwijziging is de instemming van alle beherende vennoten vereist.

Duitsland: De c.v.o.a. kent een of meer beherende vennoten, die onbeperkt aansprakelijk zijn jegens de crediteuren van de vennootschap, en daarnaast stille vennoten wier positie op alle belangrijke punten overeenkomt met die aandeelhouders in een Aktiengesellschaft. De bepalingen omtrent de Aktiengesellschaft zijn op de c.v.o.a. in beginsel van overeenkomstige toepassing. Verschillen resulteren echter uit de persoonlijke aansprakelijkheid van de beherende vennoten en uit het feit dat de interne betrekkingen en de verdeling van de bevoegdheden tussen beherende en de stille vennoten worden geregeld door de wettelijke bepalingen betreffende de commanditaire vennootschap, alsmede dat van deze bepaling bij overeenkomst kan worden afgeweken.

België: De beherende vennoten zijn onbeperkt en hoofdelijk aansprakelijk voor alle schulden van de vennootschap. De c.v.o.a. is in beginsel aan dezelfde regels onderworpen als de naamloze vennootschap. Er zijn echter enige verschillen, onder meer de volgende: Degenen die de leiding hebben in de c.v.o.a. – en die tevens aansprakelijk vennoot moeten zijn – moeten in de statuten worden aangewezen. Door de dood van een hunner eindigt de vennootschap. Het toezicht op de vennootschap wordt uitgeoefend door ten minste drie personen („commissarissen”); bij de naamloze vennootschap: een of meer personen. Besluiten van de algemene vergadering zijn slechts geldig wanneer zij zijn genomen met instemming van de beherende vennoten.

Luxemburg: De situatie in Luxemburg is, met enkele geringe afwijkingen, gelijk aan die in België.

Denemarken: In Denemarken is volgens verkregen inlichtingen onlangs een nieuwe wet op de naamloze vennootschappen tot stand gebracht, die ook van toepassing is op de c.v.o.a. Bovendien stelt deze wet voor de c.v.o.a. enige supplementaire eisen (o.m. nadere regeling van de rechtsbetrekkingen tussen beherende en stille vennoten in de statuten en, voor wat betreft de beherende vennoten, specificatie van inbreng, invloed op de gang van zaken in de vennootschap en aandeel in winsten en verliezen).

De situatie in *Engeland* en *Ierland* kwam in het voorgaande reeds ter sprake.

Het zou binnen het kader van de richtlijnen en ontwerp-richtlijnen van de Europese Gemeenschappen niet mogelijk zijn om de publikatieplicht te beperken ten aanzien van com-

manditaire vennootschappen op aandelen met een klein tot zeer klein kapitaal. Volgens artikel 2, eerste lid onder f van de eerste richtlijn inzake het vennootschapsrecht (richtlijn van 9 maart 1968, 68/151/EEG, P.B. van de Europese Gemeenschappen nr. L 65 van 14 maart 1968) moet openbaarmaking plaatsvinden van de balans en de winst- en verliesrekening van elk boekjaar. Alle c.v.o.a.'s worden daarbij op één lijn geplaatst met naamloze vennootschappen en zonder restrictie publicatieplichtig gemaakt. Ook het ontwerp van de vierde richtlijn (P.B. nr. C 7 van 28 januari 1972), dat voorschriften omtrent de inhoud van de jaarrekening bevat, behandelt c.v.o.a.'s en n.v.'s tezamen en maakt geen onderscheid naar gelang van de grootte van die vennootschap. Blijkens het voorlopig verslag konden talrijke leden zich niet aan de indruk onttrekken dat de gewone c.v. met overdraagbare deelneming in een beperkt aantal gevallen wel een „vluchthaven” zou kunnen worden voor vennootschappen die niet aan de coördinatie- en publicatievoorschriften wenselijk te voldoen. De ondergetekenden willen erop wijzen dat het onderhavige wetsontwerp een beperkte strekking heeft: het heeft alleen ten doel om een regeling te geven waardoor ten aanzien van de commanditaire vennootschap op aandelen voldaan wordt aan de verplichting die is opgelegd in de richtlijn. Daarnaast staat de vraag of er voorzieningen getroffen moeten worden ten aanzien van de gewone c.v. met overdraagbare deelneming. Deze materie wordt in de richtlijn niet gecoördineerd en blijft dus ter beoordeling van de afzonderlijke lid-staten. Ook hetgeen in het wetsontwerp wordt voorgesteld laat de mogelijkheid onverlet op dit gebied de voorzieningen te treffen die eventueel wenselijk blijken.

Blijkens ingewonnen informatie is de commanditaire vennootschap C & A Nederland een gewone c.v., die ingevolge haar vennootschapsakte bij uittreding of overlijden van een der vennoten wordt voortgezet tussen de overige vennoten en die de mogelijkheid kent van toetreding van nieuwe vennoten, doch alleen met toestemming van alle reeds aanwezige vennoten. Overdracht van een deelneming in die zin dat een vennoot een ander in zijn plaats doet treden, is niet mogelijk dan met instemming van alle vennoten.

In het verslag wordt de vraag opgeworpen of het niet wenselijk was geweest in het wetsontwerp tevens te bepalen dat deelnemingen in een gewone c.v. niet overdraagbaar zijn, om aldus te bereiken dat voor de iets grotere ondernemingen de gewone c.v. als rechtsvorm te onaantrekkelijk wordt.

Het komt de ondergetekenden voor dat nien met het uitsluiten van de overdraagbaarheid dit doel niet bereikt. Het lijkt niet verzekerd, dat de niet-overdraagbaarheid de c.v. als rechtsvorm voor de grote onderneming onder alle omstandigheden ongeschikt zou maken. Anderzijds gaat het middel te ver. Ook in de kleinere onderneming kan behoefte zijn aan overdraagbaarheid. Bij de N.V. een rechtsvorm die mede bestemd is voor de kleinere onderneming, wordt de algehele niet-overdraagbaarheid in artikel 571, twaalfde lid, W.v.K. zelfs niet toegelaten.

De ondergetekenden hebben overigens de vraag of de c.v. al dan niet toegelaten moet worden als rechtsvorm voor de grotere onderneming niet betrokken in hun overwegingen bij het opstellen van dit wetsontwerp. Het ontwerp heeft daarvoor, zoals reeds vermeld, een te beperkte strekking. De vraag of ondernemingen van een bepaalde omvang in een bepaalde rechtsvorm dienen te worden gedreven heeft de eerste ondergetekende, zoals in het verslag reeds vermeld, voorgelegd aan de Commissie Vennootschapsrecht. De Commissie heeft hem hierover op 8 april 1974 advies uitgebracht. Dit advies is gepubliceerd door de Staatsuitgeverij. In dit advies wordt in het bijzonder gewezen op de in Duitsland bestaande regeling van de publicatieplicht van bepaalde grote ondernemingen. De eerste ondergetekende acht het noodzakelijk dit advies nog nader te bestuderen aivorens daarover zijn standpunt te bepalen. Voor wat het vraagstuk van de medezeggenschap bij de commanditaire vennootschap betreft moge hij voorts verwijzen naar hetgeen hij heeft opgemerkt in de memorie van antwoord inzake het wetsontwerp vrij-

willige toepassing van de artikelen 52h-52n Wetboek van Koophandel (w.o. 11 823).

In het voorlopig verslag wordt de vraag opgeworpen of met het oog op toekomstige, ook onvoorziebare, ontwikkelingen niet eerder een uitbreiding dan een inkrimping van het assortiment ondernemingsvormen vereist is. De ondergetekenden zijn van oordeel dat deze vraag niet zonder meer bevestigend kan worden beantwoord. Uitbreiding van het assortiment ondernemingsvormen kan wenselijk zijn wanneer daarmee de verwezenlijking van een concreet juridisch of economisch doel wordt beoogd. Dit geval deed zich bij voorbeeld voor bij de invoering van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Wanneer een dergelijk concreet doel echter ontbreekt kan het in het leven roepen van nieuwe variëteiten van rechtsvormen uit legislatief oogpunt moeilijk als zinvol worden aangemerkt. Het alternatief voor de afschaffing van de c.v.o.a. zou zijn het omvormen van de huidige c.v.o.a. tot een rechtsvorm die in elk geval zou moeten voldoen aan de eisen die de richtlijn stelt, waaronder de verplichte publikatie van jaarstukken. Daarnaast zouden, zoals in de memorie van toelichting reeds is vermeld, nog andere wijzigingen in overweging moeten worden genomen. Ook de auteur van het in het voorlopig verslag vermelde artikel, prof. mr. F. W. Löwensteyn, is van oordeel dat bepaalde dwingende voorschriften die voor de N.V. en B.V. gelden, op de c.v.o.a. van toepassing zouden moeten worden verklaard. De aldus aangepaste c.v.o.a. zou derhalve aan aanzienlijk strengere eisen onderworpen zijn dan thans het geval is. Er zijn, mede gelet op het feit dat de c.v.o.a. nu al geringe aantrekkingskracht uitoefent, geen tekenen die erop wijzen dat een dergelijke rechtsvorm in een behoefte zou gaan voorzien. De situatie die zich bij de c.v.o.a. voordoet, laat zich ook niet vergelijken met rechtsfiguren uit het verleden die lange tijd een sluimerend bestaan hebben geleden, zoals de erfpacht. Het gaat hier immers niet om het enkele in stand houden van een bepaalde weinig attractieve rechtsfiguur, maar om de vraag of het zinvol is een dergelijke rechtsfiguur alsnog te onderwerpen aan een ingrijpende transformatie waardoor deze in belangrijke mate van karakter verandert. Ook kan niet gezegd worden dat Nederland door de afschaffing van de c.v.o.a. uit het gareel van de internationale ontwikkelingen loopt. In het voorgaande is al vermeld dat niet alle lidstaten van de Europese Gemeenschappen de c.v.o.a. kennen. Evenmin is het juist te stellen dat de voorschriften van de richtlijn de strekking hadden om een meer uitgewerkte eigen regeling aan de c.v.o.a. te geven of om het gebruik van de c.v.o.a. te bevorderen of te vergemakkelijken, maar deze voorschriften dienden juist om de c.v.o.a. aan het strengere regime van de N.V. en de vennootschap met beperkte aansprakelijkheid te onderwerpen en haar daarmee nog verder aan de beide laatstgenoemde vennootschapsvormen te assimileren.

In de memorie van toelichting (blz. 4, linkerkolom eerste volle alinea) is reeds gewezen op een aantal bepalingen in de richtlijnen waarin (stilzweigend) wordt uitgegaan van een c.v.o.a. die met rechtspersoonlijkheid is toegerust. Door deze bepalingen zou de invoering van een volledig aan de eisen van de richtlijn aangepaste c.v.o.a. zonder rechtspersoonlijkheid naar het oordeel van de ondergetekenden tot min of meer gewrongen juridische constructies moeten leiden. Opgemerkt zij overigens dat het artikel van prof. mr. F. W. Löwensteyn waarnaar in het verslag wordt verwezen ten onrechte uitgaat van de gedachte dat de noodzaak om aan de c.v.o.a. rechtspersoonlijkheid te verlenen één van de twee argumenten is geweest voor afschaffing van de c.v.o.a. (N.V., jrg. 50, no. 10, blz. 181, linkerkolom). In de memorie van toelichting is het geven van rechtspersoonlijkheid slechts genoemd als een onderdeel van de totale ingreep die nodig nodig zou zijn wanneer men de c.v.o.a. aan de vereisten van de richtlijn zou willen aanpassen. De keuze voor de afschaffing van de c.v.o.a. is echter niet geïnspireerd door de gedachte dat de aanpassing aan de vereisten van de richtlijn ju-

ridisch-technisch een te moeizame of te omvangrijke arbeid, een „tour de force”, zou zijn. Weliswaar dient de hoeveelheid werk die hiermee gemoeid zou zijn zeker niet onderschat te worden, maar wanneer er aanwijzingen zouden zijn dat het arsenaal van juridische mogelijkheden met het resultaat daarvan op zinvolle wijze verrijkt zou worden, zou deze laatste overweging zeker moeten prevaleren. Het bezwaar tegen de omvorming van de c.v.o.a. is echter gelegen in de grondige twijfel die de ondergetekenden koesteren ten aanzien van het te verwachten resultaat. Een voldoende gemotiveerde diversificatie van rechtsvormen kan naar het oordeel van de ondergetekenden noch voor de ondernemingen noch voor het rechtsleven in het algemeen tot wenselijke resultaten leiden.

Voor wat betreft de vraag waar precies de grens ligt tussen de gewone commanditaire vennootschap en de commanditaire vennootschap op aandelen zij erop gewezen dat de c.v.o.a. niet is te beschouwen als een afzonderlijke rechtsvorm naast de gewone c.v., maar als een c.v. waarvoor alleen enkele bijzondere (zij het niet uitdrukkelijk in de wet vastgelegde) rechtsregels gelden die voortvloeien uit het feit dat er aandeelbewijzen zijn uitgegeven. De afschaffing van de c.v.o.a. kan daarom worden geëffectueerd door een bepaling die duidelijk maakt dat deze bijzondere rechtsregels in de toekomst niet meer zullen gelden, maar dat alle commanditaire vennootschappen door dezelfde rechtsregels zullen worden beheerst. Het wetsontwerp doet dit door te bepalen dat de commanditaire vennootschap geen in aandelen verdeeld kapitaal kent. Daarmee vervalt de mogelijkheid tot het uitgeven van (als zodanig geldige) aandeelbewijzen, en daarmee tevens de toepasselijkheid van de rechtsregels die hun ratio vonden in het bestaan van deze bewijzen.

De positiefrechtelijke gevolgen hiervan liggen met name op het gebied van de levering bij overdracht van de deelneming (artikel 668 B.W.) en van de beëindiging van de vennootschap. Neemt men aan dat de bepalingen omtrent de aandelen en aandeelbewijzen die voor de naamloze vennootschap gelden naar analogie ook moeten worden toegepast op de c.v.o.a. (vgl. Dorhout Mees, Kort Begrip, 1971 nr. 4.37), dan kan dit nog enig verder gevolg hebben. In de memorie van toelichting is er reeds op gewezen dat deze consequenties alles tezamen vrij gering zullen zijn. De betekenis van het wetsontwerp dient echter te worden gezien in relatie tot de eerste richtlijn. Zou er geen einde worden gemaakt aan het bestaan van de c.v.o.a., dan zou aanpassing van de wetgeving moeten plaatsvinden waardoor een rechtsvorm zou ontstaan waaraan naar het oordeel van de ondergetekenden geen behoefte bestaat en waardoor bovendien naar alle waarschijnlijkheid de thans nog voortbestaande commanditaire vennootschappen op aandelen in overgrote meerderheid gedwongen zouden zijn hun vennootschapsovereenkomst te wijzigen.

De Commissie Vennootschapsrecht heeft over het wetsontwerp geen advies uitgebracht. Wel heeft, voordat met het opstellen van het ontwerp werd begonnen, de positie van de c.v.o.a. in verband met de richtlijn in de commissie onderwerp van bespreking gevormd. Daarbij kwam de opvatting naar voren dat het op de c.v.o.a. van overeenkomstige toepassing verklaren van bepalingen die voor de N.V. gelden op moeilijkheden zou stuiten. De commissie was voorts van mening dat bij de commanditaire vennootschap de verdeling van het kapitaal in aandelen niet moet worden toegestaan.

Aan het slot van het verslag wordt nogmaals de publikatieplicht in verband gebracht met de overdraagbaarheid van de deelneming in de c.v. De ondergetekenden mogen verwijzen naar hetgeen daarover reeds eerder in deze memorie is opgemerkt, en naar hetgeen is medegedeeld omtrent het advies van de Commissie Vennootschapsrecht.

De ondergetekenden is niet gebleken van een vlucht van N.V.'s en B.V.'s in de rechtsvorm van de c.v. om daardoor de publikatieplicht te ontgaan. Uit informatie verkregen bij een rondvraag bij alle Kamers van Koophandel in Nederland zijn geen gevallen bekend geworden van een dergelijke omzetting

na het van kracht worden van de Wet op de jaarrekening, uitgezonderd het reeds in het voorlopig verslag genoemde geval van C & A Nederland.

Voor wat betreft de vraag of de eerste ondergetekende overweegt bij aanvaarding van het voorliggende wetsontwerp een wetswijziging te bevorderen waarbij de grote c.v. op dezelfde voet als de B.V. publicatieplicht wordt, zij wederom verwezen naar hetgeen al is gezegd omtrent het advies van de Commissie Vennootschapsrecht. Opgemerkt zij echter dat in dit advies niet wordt gesproken van een publicatieplicht op dezelfde voet als die van de B.V., maar van een publicatieplicht voor de zeer grote ondernemingen, doch dan niet beperkt tot de balans, maar – evenals bij de N.V. – geldend voor de gehele jaarrekening.

De Minister van Justitie,

A. A. M. VAN AGT.

De Staatssecretaris van Financiën,

M. J. VAN ROOIJEN.